

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN **TÜRKMENLER TARAFINDAN** **KURULUŞU FALİYETLERİ VE** **TÜRKMENİSTAN'IN STRATEJİK** **ÖNEMİ**

Kılıç, R. (2011). Büyük Selçuklu Devleti'nin Türkmenler tarafından kuruluşu faaliyetleri ve Türkmenistan'ın stratejik önemi. Türkmen Halkının Kemale Gelmesi ve Dünya Medeniyeti'ne Çıkış Tarihi I. Uluslar arası Bilim Konferansı, (22-25 Şubat 2011), Aşkabat- Türkmenistan, ss. 1-9, Bildiri sunulmuş ve özeti yayımlanmıştır.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN TÜRKMENLER TARAFINDAN KURULUŞU FALİYETLERİ VE TÜRKMENİSTAN'IN STRATEJİK ÖNEMİ

Prof. Dr. Remzi KILIÇ*

Özet:

Türkmenistan toprakları tarihi bakımdan Büyük Selçuklu Devleti'nin ortaya çıktığı önemli bir coğrafyadır. Selçuklular, kendileri gibi Türk soyundan gelen Gazneliler Devleti'ne karşı 1040 yılında kazandıkları Dandanakan meydan savaşından sonra bir Müslüman Türk devleti olarak tarih sahnesine çıkmışlardır. X. asır ortalarında Orta Asya'da Müslümanlığı kesif bir şekilde kabul eden Oğuz toplulukları, Türkmen adını almışlardır. Müslümanlığı kabul eden Türkmenler, XI. asır ortalarında Türk-İslam tarihinin en büyük devletlerinden biri olan Selçuklu Devleti'ni Türkmenistan topraklarında güçlü bir siyasî teşekkül haline getirmişlerdir.

Büyük Selçuklular, tarihî ve stratejik bakımdan önemli olan; Merv, Nişâbur, Dandanakan, Tûs, Abıverd, Cürcan, Nesâ, Ürgenç, Karakum Çölü, Amul, Serahs, Meşhed, Beyhak gibi, Türkmen kentleri ve toprakları üzerinde kurulmuştur. Selçuklu Devleti'nin hâkimiyet sahası en geniş zamanında, doğuda Orta Asya'da Balkaş Gölü, Issık Göl, Tarım Havzası, Doğu Türkistan'dan, batıda Ege ve Akdeniz sahillerine kadar, kuzeyde Aral Gölü ve Hazar Denizi, Kafkasya ve Karadeniz'e, güneyde Arabistan Yarımadası dâhil Umman Denizi'ne kadar uzanıyordu. Selçuklu-Türkmenleri, eski büyük medeniyet merkezlerinin çoğunu içine alan bu geniş ve biri birinden çok farklı coğrafî sahalarda, 1040-1157 yılları arasında çeşitli toplulukları barış ve huzur içerisinde yaşatmayı başarmışlardır.

Türkmenistan coğrafyasında kurulan ve on milyon km kare topraklara ulaşan, Büyük Selçukluların hâkimiyet sahasında bugün otuz kadar ülke bulunmaktadır. Bu geniş sahada yaşayan insanların hemen hemen hepsi Müslüman'dır. Türkmenistan toprakları, tarih boyunca Türkler ile meskûn olmuş ve Çin ülkesinden başlayarak Türkistan, İran, Anadolu ve Avrupa'ya kadar uzanan tarihî ticaret ve seyahat yollarının çok önemli ve stratejik bir merkezidir. Tarihî çağlar içerisinde Türkmenistan sahası siyasî ve askerî hâkimiyet içinde, büyük Türk devletlerinin mücadele alanı olmuştur. Tarihî ipek yolunun, doğu batı arasında ticârî kervan yollarının önemli bir geçit yeridir.

Oğuzlar, X. asırda Hazar Denizi'nin doğusundan itibaren Siriderya'nın (Seyhun) orta mecralarına kadar uzanan sahalarda yaşıyorlardı. Oğuzların başında Yabgu unvanını taşıyan bir hükümdar bulunmaktaydı. Selçuklu âilesinin atası olan Selçuk Bey'in atası Dukak, bu devlet teşkilâtı içinde emrinde bir ordu bulunan en nüfuzlu kumandanlardan biriydi. Tuğrul Bey, Çağrı Bey, Sultan Alparslan, Sultan Melikşah, Sultan Sencer ve diğer Selçuklu-Türkmen hükümdarları ve bunlar zamanında devlet idaresi ve yönetimi nasıl yürütülmüştür. Ortaçağ'da

Selçuklular ile; Gazneliler, Batı Karahanlılar arası mücadele, Harzemşahlar'ın ortaya çıkışları sürecinde Türkmen şehirleri ve Türkmenlerin durumu değerlendirilecektir. Ortaçağ'da Türkmenistan halkı, Türkmenistan topraklarının stratejik önemi, Selçuklular devrinde Türkmenler ve Türkiye ile olan münasebetleri, Anadolu'ya yapılan Türk-Türkmen muhacerâtı nasıl olmuştur.

Giriş:

Selçuklu İmparatorluğu, tarihte Türklerin yüzden fazla kurmuş olduğu siyasî teşekkül arasında yer alan dört büyük imparatorluktan biridir. Hunlar, Göktürkler, Selçuklular ve Osmanlılar'ın üçüncüsüdür. Türk Milleti'nin İslam Medeniyeti içerisinde kurmuş olduğu ilk imparatorluktur. Selçuklu Devleti'nin temelleri Türkmenistan'da yani İslamlaşmış bir muhitte atılmıştır. Bu nedenle Selçuklular eski Türk toplumu değerleriyle İslâmî değerlerin uyumlu bir şekilde kaynaştığı Türk-İslam devletidir. Selçuklu-Türkmen devletinin sınırları doğuda Sibiry'a'dan batıda Marmara denizi ve Ege kıyılarına, kuzeyde Kafkaslardan güneyde Mısır'a kadar uzanmaktaydı. Yani Afrika hariç bütün İslam dünyasını içine alan, hatta Anadolu'yu da İslam yurdu haline getirdiği düşünüldüğünde, Büyük Selçuklu Devleti'nin ortaya çıkışı, Türk ve İslam tarihi açısından ne kadar büyük bir mana ifade etmektedir. Zira Selçuklular Türkmenistan coğrafyasında kurulmuş oldukları için bu bölgenin stratejik önemini de ortaya koymaktadırlar. Selçuklular Türk gücü ile İslam imanını birleştirmek suretiyle XI-XIII. asırlarda haklı olarak tarihe silinmez damgalarını vurmuşlardır[1].

Selçuklular ortaçağda kurulmuş olan Türk-İslam devletlerinin en büyüğü ve birleştirici özelliği olan bir devlettir. Asya'da Türkmenler tarafından kurulan devletler topluluğu sayılabilir. Muhtelif devletler başta bulunan Selçukluların vasalları idiler. Selçuklu vasallarını üç kategoriye ayırmak mümkündür: 1. Başlarında Selçuklu soyundan olan hükümdarların bulunduğu vasal devletler: Kirman, Anadolu, Suriye ve Irak Selçukluları

gibi. 2. Başlarında Türk soyundan hükümdarların bulunduğu vasal devletler: Doğu'da, Karahanlılar, Gazneliler, Harzemşahlar, Batı'da: Dânişmendler, Mengücekler, Saltıklar gibi. 3. Başlarında Türk olmayan hükümdarların bulunduğu vasal devletler: Büveyhîler, Bâvendîler, Ukayl Oğulları, Mezyed Oğulları gibi. Vasal devletlerin başta bulunan Selçuklulara karşı birtakım umumî mükellefiyetleri vardı. Tâbi hükümdar metbûuna senede muayyen bir vergi verirdi. Hutbe'de O'nun adını kendinden evvel okuturdu. Hatta vasal hükümdar, oğlunu veya kardeşini rehin olarak tâbii olduğu hükümdarın sarayına gönderirdi[2].

Selçuklu devletinin sosyal ve etnik bünyesi, İslam olduktan sonra Türkmen adını alan Oğuz boyları idi. Selçuklu hanedanı ise yirmi dört Oğuz boyundan biri olan Kınık boyundan çıkmıştır. Büyük Selçuklu devletinin kuruluşuna yirmi dört Oğuz boyunun iştirak ettiği anlaşılmaktadır. Dandanakan (1040) savaşını müteakip, devletin bünye değiştirmeye başladığını, Gazneliler'den iltica eden –Gulâm sistemine göre yetişmiş-general ve askerlerin devlet hizmetine alındığını görmekteyiz. Devrin klasik İslam devlet tipine uygun olarak, askerî teşkilat kadrolarını doldurmak üzere, küçük yaştaki Türk çocukları satın alınırdı. Bilhassa Sâmanoğulları Devleti (819-1005) zamanında dikkatle tespit edilmiş esaslar dâhilinde yetiştirilir ve hassa kıtalarında vazifelendirilirdi. Bunlar arasında devlet kuracak kadar kabiliyet gösteren generaller çıkmıştır. Bu sisteme göre yetişmiş Türklerin sayılarının artması devletin tekâmülünde mühim bir merhaledir. Görülüyor ki, Selçuklular da hâkim zümre Türk olup esas kitlenin üzerinde ince bir tabaka teşkil etmektedir[3].

Anavatan toprakları dışında kurulmuş olan Türk devletlerinin başına gelenler Türkmen toprakları dışında kalan Selçuklu hanedanlarının da başına gelmiştir. Zamanla İran medeniyeti tesirini göstermeye başlamıştır. Gerçekten İmparatorluğun sonuna kadar hükümdarlar ve hanedan â'zaları Türkçeyi unutmamışlarsa da, devletin resmi dili Farsça olmuştur. Saray

dili ile birlikte ordu dili Türkçe olmaya devam etmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti (1077-1308) ise bir istisna teşkil etmektedir. Kuruluşundan itibaren millî bir devlet olma yolunda Anavatan-Türkmenistan coğrafyasında olduğu gibi, Anadolu topraklarında da Oğuz-Türkmenleri, Anavatan'dan binlerce kilometre uzakta yeni bir Anavatan meydana getirmişlerdir. Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda olduğu gibi Anadolu Selçuklu Devleti'nde de resmi dil Farsça olmuştur[4]. Ancak Oğuz-Türkmenleri nasıl Türkmenistan'da Türkçeyi muhafaza etmişler ise, Anadolu'da ki Selçuklu devletini kuran Oğuz-Türkmenleri de Türkçeyi ve Türk kimliğini öylece korumuşlardır.

Türkmenistan tarihinde hiç şüphesiz Selçuklu Türklerinin çok büyük rolü bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkmenistan ve Türkiye Türkleri arasında tarihi birçok noktalar kesişmektedir. Türklerin tarih boyunca kurdukları hanedanların en mühimlerinden birisi Selçuklulardır. Onlar yirmi dört Oğuz boyundan Kınıklara mensuptur. Türkmenler Selçuklular etrafında toplanarak Gazneli topraklarına akınlar yaptılar. Merv, Baverd ve Serahs mıntıklarını 1038'de Gazneli ordusunu yenerek ele geçirdiler[5].

Türkmenistan topraklarında Selçuklular henüz ortaya çıkmadan evvel, orta ve yakın doğuda X. asrın sonlarında şu devletler bulunmaktaydı. İslamlığın doğu hududu üzerinde Karahanlılar (840-1212), Mâverâünnehir ve Horasan'da Sâmanoğulları (819-1005), bugünkü Afganistan ve Pakistan devletlerinin hâkim olduğu bölgelerde Gazneliler (962-1183), Mısır ve Suriye'de Fatımîler (969-1171), Anadolu, Balkanlar ve İtalya'da Bizans İmparatorluğu (324-1453) bulunuyordu. Selçuklu-Türkmenler, Sâmanoğulları Devleti'nin müsaadesiyle Mâverâünnehir'e doğru inmeye başladıkları sıralarda, Karahanlılar ve Gazneliler ile Sâmanoğulları Devleti, İran ve Mâverâünnehir hâkimiyeti için birbirleriyle mücadele halindeydiler. Sâmanoğulları mağlup edilerek hanedanlıkları sone erdi. Karahanlı hükümdarı İlek Nasr ile Gazneli hükümdarı Sultan Mahmud arasında 1001

tarihinde yapılmış olan anlaşmaya göre; Mâverâünnehir Karahanlıların, Horasan ise Gaznelilerin hâkimiyet altına geçmiştir[6].

Selçuklu Devleti'nin Türkmenler Tarafından Kuruluşu ve Faaliyetleri:

Selçuk'a bağlı Oğuzlara Selâcika, Selcûkıyyan ve Türkmen denilmiştir. Kısa zamanda Selçuk Bey'in itibari sadece Türkmenler arasında değil, bölgede hüküm süren Sâmâniler ve Karahanlılar arasında da yayılmıştır. Selçuk Bey, 1007'de 105 yaşlarında Cend'de vefât etmiştir. Selçuk Bey'in oğullarından Arslan Bey 985'de kendine tâbi Oğuzlar ile Buhara yakınlarındaki Nûr kasabasına yerleşmişti. Selçuklulara tâbi Türkmenlerin en kritik anlarda bile onlara bağlılıklarını sürdürmesi, Selçuk Bey'in ölümünden sonra torunları Tuğrul ve Çağrı beylerin en sıkıntılı zamanlarında dahi çevrelerinde kendilerine hizmete hazır büyük kitleler bulmalarının, onların asil hanedanlara mensup olmalarından kaynaklandığı ileri sürülmektedir[7].

Oğuzların Kınık boyuna mensup olan Selçuklu hânedan adını Oğuz Devleti'nin ordu kumandanı Selçuk Bey'den almaktadır. Selçuk Bey'in Mîkâil, Arslan (İsrâil), Musa, Yusuf ve Yunus adlı beş oğlu vardı. Mîkâil'in ölümü üzerine oğulları Dâvud (Çağrı) ve Muhammed (Tuğrul) dedeleri Selçuk Bey tarafından büyütülmüştür[8]. Uzun süren bir mücadele ve tecrübe devrinde Tuğrul ve Çağrı beyler kendilerini geliştirmiş ve Türkmenleri devamlı surette Batı Karahanlılar ve Gazneliler karşısında galip ve güçlü tutmayı başarmışlardı. Nihayet Selçuklular, Gazneli Sultan Mesud'u 23 Mayıs 1040'da Dandanakan savaşında mağlup ederek, Tuğrul Bey'i Horasan hâkimi ilan ettiler. Çağrı Bey Merv'de kaldı. Tuğrul Bey, Nişabur'a ve amcaları Musa Yabgu'da Herat'a gitti. Tuğrul Bey, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun ilk hükümdarı oldu (1040-1063). Türkmenistan'da Selçuklu Türkmenlerinin kurmuş olduğu bu sülaleye hala hürmet edilmekle beraber, Türkmenistan Türkleri kendilerini onların devamı saymakla, büyük bir tarih şuuruna

sahip olduklarını göstermektedirler[9].

Merv'de yapılan kurultayda eski Türk devlet geleneğine göre Selçukluların hâkim olduğu topraklar ile ileride fethedilmesi planlanan ülke ve şehirler hanedan mensupları arasında paylaştırıldı. Serahs ve Belh'in dahil olduğu Ceyhun ile Gazne arasındaki bölge, merkezi Merv olmak üzere Çağrı Bey'e, Herat merkez olmak üzere Bust ve Sîstan yöresi Musa Yabgu'ya verildi. Başşehir Nişabur'da kalan Tuğrul Bey, Irak ve Batı topraklarını aldı. İbrahim Yınal'a Kuhistan, Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış'a Cürcan ve Damgan, Çağrı bey'in oğlu Kavurd Bey'e Kirman ayrıldı. Bunlar Tuğrul Bey'e tâbi olacaklardı. Çağrı Bey bölgede uzun süre Gazneliler ile mücadele etti ve Belh, Toharistan, Tirmiz, Velvâliç, Kubâdiyan ve Vahş şehirlerini ele geçirdi[10].

İlk devirde devlet doğuda müdafaa, batıda ise taarruz siyaseti takip etmiştir ve doğuda emniyeti temin edecek tedbirleri almıştır. İkinci imparatorluk devrinde devlet doğuya daha fazla önem vermek lüzumunu duymuş ve payitahtını önce Nişabur'a sonra da Merv'e nakletmiştir[11]. Selçuklular devrinde Abbasî halifeleri ile olan münasebetler, taht mücadeleleri, Bâtınîler ile olan mücadeleler, Bizans İmparatorluğu, mahallî hanedanlar ile olan münasebetler, Selçuklu soyundan gelen vasal devletler ile mücadeleler bu devletin tarihinde önemli bir yer tutmaktadır.

Selçukluların çoğunluğu Türkmen coğrafyasında bulunan şehirlerde teşkilatlanması Türkmenlerin son derece güvenilir ve devletlerine bağlı olduklarını da göstermektedir. Merv şehri Selçuklular zamanında altın çağlarından birini yaşamıştır. Merv şehri Doğu Horasan hâkimiyetini eline alan Çağrı Bey'in idare merkezi olmuştu. Çağrı Bey ve oğlu Alparslan Merv'de kendi adlarına sikke bastırdılar. Alparslan'ın Selçuklu tahtına geçmesiyle (1063) birlikte Merv her zaman Horasan'ın idaresi ile görevlendirilen Selçuklu şehzâdelerinin merkezi haline gelmiştir. Sultan Melikşah (1072-1092) zamanında surları yeniden inşâ edilen Merv,

Sultan Sencer devrinde Sâve savaşıyla 1119'dan itibaren Büyük Selçuklu Devleti'nin başşehri olmuştur. Sultan Sencer (1118-1157) uzun süren saltanatı boyunca Merv'i geliştirmek için büyük gayret sarf etti. Sultan Sencer devrinde her açıdan en parlak dönemini yaşayan Merv, çok sayıda medrese ve kütüphanesiyle bir ilim ve kültür merkezi haline gelmişti[12].

Esasen Selçuklu Devleti, Türk-İslam ve dünya tarihinde önemli bir yer tutar. Avrupalıların Haçlı seferlerine Selçuklular başarı ile karşı koydular. Selçuklu devlet adamları eğitime ve bilimin gelişmesine önem vermişlerdir. Selçuklu medreseleri gelişmiş ve ülkenin her tarafına yayılmıştır. Selçuklu eğitim tarihinde Ahilik gibi bir yaygın eğitim kurumu, Atabeglik gibi şehzâdelerin yetişmesi için bir uygulama ortaya çıkmıştır[13]. Selçuklu Tuğrul Bey başta olmak üzere, Alparslan, Melikşah, Sultan Sencer ve Nizamülmülk gibi devlet adamları ulemâya, sanatkârlara ve öğretmenlere büyük saygı göstermişler, eğitim ve öğretimin yayılmasına çalışmışlardır. İlk Selçuklu medreseleri 1040'da Nişabur'da Tuğrul Bey tarafından kurulmuştur. Alparslan devrinde 1067'de Bağdat'ta Nizamiye medreseleri adı ile önemli eğitim öğretim kurumları açılmıştır. Sultan Melikşah ve Başvezir Nizamülmülk'ün katkı ve çabaları ile Bğdat, Musul, Basra, Merv, Nişabur, Amul, Rey, Tûs, Herat, Belh, İsfahan gibi, önemli kentlere yaygın bir şekilde Selçuklu medreseleri açılmıştır[14].

Selçukluların, sayıları yüz bine ulaşan ve üç yüz fil ile destekli Gazneli ordusuna karşı Merv yakınlarındaki Dandanakan hisarı önünde bugünkü Taşrâbâd mevkiinde üç gün süren (22-24 Mayıs 1040) kanlı çarpışmalardan sonra galip gelmesi sonucu, Selçuklu Devleti müstakil bir siyasi teşekkül olarak kabul edilmiştir. Netice de Gazneliler Horasan topraklarını kesin olarak kaybederken İran Türkmenler için hiçbir mukavemeti kalmayan açık bir ülke durumuna düşmüştü. Cuma namazından sonra Tuğrul Bey, Selçuklu Devleti'nin sultanı ilan edilerek, çeşitli ülkelere ve Abbasi halifesi Kâim-Biemrillâh'a fetihnâmeler gönderilmişti. Merv Kurultay'ında öncelikle

Türklerin eskiden beri sahip oldukları “cihan hâkimiyeti ülküsü” uyarınca gerek doğuda ve gerekse batıda hedeflenen fetihler kararlaştırıldı. Tuğrul Bey’in imzası ile Abbasi halifesine gönderilen mektupta: Horasan bölgesinde adaletin tesis edildiği, Hak yolunda yürüneceği, Halife’ye sadakatle bağlı kalınacağı ifade ediliyordu[15].

Sultan Tuğrul Bey’in devletinin sınırları kuzey, güney, doğu ve batı istikâmetinde devamlı genişlemiş ve yayılmıştı. Tuğrul Bey’in önemli icraatlarından biri de, Türkmen akınlarını Anadolu’ya düzenli olarak kanalize etmek suretiyle Türkiye’nin ebedi bir Türk yurdu olmasına katkısıdır. Oğuzlar büyük topluluklar halinde Selçuklu ülkesine göç etmeye başladılar. Tuğrul Bey hâkim olduğu ülkelerin halkını korumak, refah seviyelerini yükseltmek, bu arada devletin temelini ve askerî gücünü oluşturan Türkmenlere yurt bulmak ve iskân etmek, onların geçim imkanlarını hazırlamak durumunu da başarı ile sağlamıştır. Anavatan Türkmenistan’dan Anadolu’ya isabetli bir biçimde o zamanki Bizans ülkesine Türkmenleri muhacerât yolu ile iskân eylemiştir. İran ve Azerbaycan ülkelerinde gerçekleşen Selçuklu fetihleri ile Anadolu kapısı Türkmenlere açılmıştır[16]. 1048 Pasinler, 1064 Ani ve 1071 Malazgirt zaferleri ile Sultan Alparslan (1063-1072) devrinde artık Türkmenler baştan başa Anadolu’yu Türkiye (Türkmen Yurdu) haline getirmişlerdir.

Sultan Alparslan’ın Bizans İmparatorluğu’na karşı kazandığı mühim zaferlerden sonra dur-durak bilmeyen Türkmen göçleri Anadolu’ya yönelmiş, Büyük Selçuklu Devleti’nin vasalı konumunda olan Anadolu, Suriye ve Irak Selçuklu devletleri gelen soydaşlarına yeni yurtlar, yeni kentler, yeni yerleşim yerleri ve iskân mahalleleri açmışlardır. Böylece hem Anadolu’nun hem de Ortadoğu’nun Türkmenler ile X-XII. asırlarda tamamen yerleşik hale geldiğini açıkça görüyoruz.

Tuğrul Bey, Abbasîlerin Şii Büveyhoğulları devletinin baskıları karşısında Bağdat’a davet edilmiş ve 1055 yılında Halife Kaim-Biemrillâh tarafından tören ile karşılanmıştır.

Abbasîler ile dostane münasebetler kurmuştur ve Halife tarafından kendisine “Sultânu’l-Mağrib ve’l-Maşrık” unvanı verilmiştir. Selçuklular Irak ve İran’da Şii-Bâtınî fırkaları ve mazarratlarını bertaraf etmişlerdir[17]. Büyük Selçuklular çeşitli toplulukları ve inanç mensubu halkları bir arada adalet ve huzur içerisinde yönetmeyi başarmışlardır.

Sonuç:

Devletin kurucusu Tuğrul ve Çağrı beylerin Merv kurultayı ile aldığı kararları ve Selçuklu devletinin geleceğe dönük siyaset stratejisini kendinden sonra gelen Sultan Alparslan, Melikşah, Berkyaruk, Muhammed Tapar ve Sultan Sencer gibi siyaset ve devlet adamlarının da sadakatle uyguladığını görüyoruz. Netice de Büyük Selçuklu hanedanı Türkmenistan topraklarına sığmayıp, taşarak, İran, Anadolu, Suriye, Irak, Mâverâünnehir, Karadeniz, Umman, Hazar denizi, Yemen ve Doğu Türkistan’a kadar uzanan sahalarda on milyon km kareyi aşan bir sahada hâkimiyet ve hükümlanlık tesis etmiştir. Bu devletin kurucu ve yönetici kadrosu genel olarak Türkmenlerdi ve Türk devlet geleneği üzere kurulmuştu.

Selçuklu Devleti, Türk-İslam Medeniyeti’nin XI. ve XII. asırlarda ki, en güçlü ve en büyük devletidir. Bu devlet bugünkü Türkmenistan sahasında kurulmuş ve Türkmenler bu devletin her bakımdan kurucu ve destekleyici yegâne unsurudur. Türkmenistan’da kurulan Selçuklu devletini kuran Türkmenler, Anadolu’yu da Türkmen muhacerâtı ile Türkiye denilen Türkmen yurdu, Türk vatanı haline getirmişlerdir. Türkiye Selçuklu Devleti’ni (1077-1308) kuran, Türkmenistan’da kurulmuş olan Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Melikşah’ın (1072-1092) emri ile gelen Kutalmışoğlu Süleymanşah ve oğullarıdır. Anadolu’nun Türkleşmesinde alperenlerin yanı sıra, Saltuk Gazi, Mengücek Gazi, Artuk Gazi, Danişmend Gazi ve Sökmen Gazi gibi şahsiyetlerin büyük hizmetleri olmuştur.

Türkmenistan toprakları binlerce yıldan beri Türkler ile meskûn bir sahadır. Tarihi Çin Seddi'nden başlayıp Anadolu üzerinden Avrupa'ya giden ticaret ve ipek yolları üzerindedir. İran ile Turan toprakları arasında Türkmenistan çok stratejik bir bölgedir. Anadolu veya Türkiye coğrafyası ise on beş bin yıldan beri çeşitli milletlerin ve medeniyetlerin yaşadığı ve tarihe gark olduğu, insanlık tarihi kadar eski medeniyetlerin kurulduğu stratejik bir bölgedir. Her iki coğrafyanın binlerce yıldan itibaren Türkler hâkimiyetinde olması tarihi bir hakikattir. Türkiye Coğrafyası Asya ile Avrupa ve Afrika kıtalarını biri birine başlayan ve tarihi pek çok eski uygarlığa merkezlik yapmış kavşak noktalarının buluştuğu yerdir. Anadolu'nun stratejik önemi çok büyüktür. Türk-Türkmen atalardan miras kalan bu kıymetli ve stratejik öneme her zaman sahip olan değerli ülkelerin ilelebet Türk hâkimiyetinde kalması için nesilden nesile çalışmak ve en yüksekte bayrağı genç kuşaklara emanet etmek gerekir. Dostluk ve kardeşlik ruhu içerisinde Türkiye ve Türkmenistan Anavatan topraklarına sahip çıkmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA

AKYÜZ, Yahya (2008), *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi Yayınları, 12. Baskı, Ankara.

ALPTEKİN, Coşkun (1989), "Büyük Selçuklular", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C. 7, Çağ Yayınları, İstanbul.

GÖMEÇ, Saadettin (2006), *Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

KILIÇ, Remzi (2010), "Türk Eğitim ve Öğretim Tarihinde Selçuklu Medreselerinin Yeri", *I. Uluslar arası Selçuklu Sempozyumu Bildiri Özetleri*, 27-30 Eylül, Kayseri.

KÖYMEN, Mehmet Altay (1993), *Selçuklu Devri Türk Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

MERÇİL, Erdoğan (1993), *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

ÖZAYDIN, Abdulkerim (2009), "Selçuk Bey", *TDVA İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul, ss. 364-365.

ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi (2004), "Merv", *TDVA İslam Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara, ss. 221-225.

SEVİM, Ali – MERÇİL Erdoğan (1995), *Selçuklu Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

SÜMER, Faruk (2009), "Selçuklular", *TDVA İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul, ss. 365-371.

TURAN, Osman (1996), *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Boğaziçi Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1996.

YAZICI, Nesimi (2002), *İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi*, TDVA Yayınları, Ankara.

* Niğde üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölüm Başkanı, kilicremzi@gmail.com

[1] Nesimi Yazıcı, *İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi*, TDV Yayınları, Ankara, 2002, s. 205.

[2] Mehmet Altay Köymen, *Selçuklu Devri Türk Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, s. 11-12.

[3] Köymen, *a.g.e.*, s. 13-14.

[4] Köymen, *a.g.e.*, s. 15.

[5] Saadettin Gömeç, *Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006, s. 211-212.

[6] Köymen, *a.g.e.*, s. 27-30.

[7] Coşkun Alptekin, "Büyük Selçuklular", *Doğuştan Günümüze*

Büyük İslam Tarihi, C. 7, Çağ Yayınları, İstanbul, 1989, s. 97; Abdulkerim Özaydın, "Selçuk Bey", ***TDVA İslam Ansiklopedisi***, C. 36, İstanbul, 2009, s. 364-365.

[8] Faruk Sümer, "Selçuklular", ***TDVA İslam Ansiklopedisi***, C. 36, İstanbul, 2009, s. 365; Erdoğan Merçil, ***Müslüman- Türk Devletleri Tarihi***, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, s. 43.

[9] Ali Sevim-Erdoğan Merçil, ***Selçuklu Devletleri Tarihi***, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1995, s. 17; Gömeç, ***a.g.e.***, s. 212.

[10] Sümer, ***a.g.md***, s. 368-369.

[11] Köymen, ***a.g.e.***, s. 57.

[12] Osman Gazi Özgüdenli, "Merv", ***TDVA İslam Ansiklopedisi***, C. 29, Ankara, 2004, s. 222.

[13] Remzi Kılıç, "Türk Eğitim ve Öğretim Tarihinde Selçuklu Medreselerinin Yeri", ***I. Uluslar arası Selçuklu Sempozyumu Bildiri Özetleri***, 27-30 Eylül, 2010, Kayseri, s. 92.

[14] Yahya Akyüz, ***Türk Eğitim Tarihi***, Pegem Akademi Yayınları, 12. Baskı, Ankara, 2008, s. 43.

[15] Yazıcı, ***a.g.e.***, s. 211.

[16] Yazıcı, ***a.g.e.***, s. 212.

[17] Osman Turan, ***Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti***, Boğaziçi Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1996, s. 133-134.